

BARTHA GUSZTÁV

TRAUMA

IX.

A történelem az, amit nem akarunk újra élni, és mégis megtörténik.

Engem bámulnak. A szürkezakós a szeme sarkából, a tulaj az italpultra támaszkodva. Nem láttak még pánikrohamot?! Hm, így néz ki. A páciens elkékül, zöldül, és légszomj kínozza.

Huh, huh, huh...

A tulaj pohár vizet tesz elé, a sarokasztalnál ülő vendég elvész a félhomályba.

– Rosszul van? – kérdezi a tulaj.

A víztől rosszabbul leszek.

A hangszámon göb jojózik, se kiköpni, se lenyelni nem tudom.

Legyintek.

A tulaj elhátrál az asztaltól, a szemében eseményé válok. Vendég, aki betért egy kávéra, s addig-addig, hogy feldobja a talpát.

Hang a homályból.

– Az ágyszomszéd, ha nem kap levegőt, papírzacskót szorít az arcára, abba fujókázik. Hogy mondjam másként? Zihálózik?

– Ne okoskodj, Sándor, mindenki tudja a magáét!

Két hete, iskolába menet, amint ráfordultam a korzóra...

Mi történt?

Mi... mi ez?

Nem kapok levegőt, emberek...

A pe-pe-perceken elpusztulok.

Emberek...

Huh, huh, huh...

Istenem, segíts!

Hogyan, miképpen vonszoltam el magamat az útkereszteződésig, rejtély. Ami tudatosult – a szemafor vált a mentőangyalommá. A piros, a sárga, a zöld; a zöld, a sárga... A színek váltakozása megnyugtató. S érdekes, ahogy sokasultak mellettem a szabad jelzésre váró gyalogosok, úgy tért vissza lábamba az erő. Lélegezz mélyeket, Ádi. Egy, kifúj; két, kifúj; há, kifújás. Nincs semmi baj, képzelgés, fantazmagória az egész, ideje egy kiadós alvást beiktatnod a napirendedbe.

Anyunak van egy dédelgetett rigolyája, az anyósomnak dettó: szeretnek nagytakarítani, vagyis a hétvégéken önként és dúdolvva szubotnyikoznak. Menjek át szombaton Albiékhoz aludni? Anyu kézlegyintésre méltatta az ötletemet, mint az ideáimat általában. „Csacskaság” – tette még hozzá, mielőtt bezárkózott a szobájába. Anyósom kitámadt. Nem elég, hogy tönkretettem a lánya életét, vadidegenekhez járok aludni. „Süljön le képedről a bőr!” Értelmező szótáram szerint – igazán lesülhetne végre! Hm! Bóven sok egy héten hétszer veszekedni. Ha nem anyud, akkor anyósod, Szilágyi Ádám; ha nem az anyósod, akkor az anyud... Albi megértő, mármint az anyagi problémákat illetően.

– Volna egy problémám, nem anyagi természetű.

– Ádi barátom, ahol pénz van, no problem. Ki vele, miről van nagyba' szó. Belekezdjek, ne kezdjek?

– Hogy magyarázzam... – keresgéltem a szavakat. – Eszterrel nem oszt-hatom meg, ne tudjon róla, anyu meg nem vevő rá. Etelka mama a második mondatnál belém fojtaná a szót. Érted? Azzal vádolna, hogy tisztára óhajtom mosni magam, kisebbiteni akarom a... Érted mire gondolok?

– Nem értem – válaszolta Albi, és menni készült.

Megelőztem, bezártam előtte a konyhaajtót, anyu még véletlenül se hallja a beszélgetésünket.

– Mi lehet az a nagy titok? – kérdezte, s már ült vissza Albi a hokedlijére.

Tamáskodása nem meglepő, főleg, ha nem ő bankol. Leültem, rászégeztem a tekintetem, nem állt módjában, hogy számtalanszor megszámolja a szekrénytetőn tárolt fazekakat.

– Csupa fül vagyok – bizonygatta inkább beletörődéssel, mintsem kíváncsisággal.

– Történt veled olyan, hogy egyik percről a másikra elhagyott az erőd?

– Ohoh! Nem is egyszer.

– Mit csináltál? – kérdeztem, majd ráborítva a konyhaasztalt.

– Mit, mit... Leálltam az útszélre, és megpróbáltam szunyálni.

– Az esetem más – jegyeztem meg. – Komolyan. A korzón pont egy hete tört rám első ízben a pánikroham, a légszomj meg ilyesmi, tudod, de olyan kí-méletlenül, hogy azt hittem, a perceken kibukok. Nem vitt a lában, reszkettem, szédültem... Talán, méterenként meg-megállva csoszogtam el a szemaforig, és képzeld, ez a csavar a történetben, míg várakoztam az átkelésre, az iszonyatos fáradtságom semmivé foszlott. Volt, nincs. A szemafor zöldre váltott: fittség, ruganyos léptek, szinte megtáptosodtam, már-már repültem az iskoláig.

– Hol itt a probléma? – kérdezte Albi vállvonogatva.

– A gond az, hogy azóta újra átéltem. Megyek reggel az iskolába, jobban mondva loholok, és a korzón újfent a nyakamba szakad ez... ez az állapot. Mi jön még? Sájze Ádi, pizgyec Ádi. Szanatóriumban lenne a helyem. Attól félek, hogy az iskolában rám tör a roham, és a frászt hozom a gyerekekre. Állok az iskolatábla előtt, elfehéredve, meggörnyedve, kiguvadt szemmel, érted, és egy szót nem tudok kinyögni. A tanártársak persze összejavallnának tücsköt-bogarat: citromfű teát éhgyomorra, sós lábvizet, kirándulást a Kárpátokba... Fogalmuk nincs arról, hogy amin átmentem az elmúlt két hónapban, egy elefántot kivégezne.

– Orvosnál jártál?

– Felejtsd el! Egy idegostályra szóló orvosi beutaló felérne az öngyilkossággal. Esetemben.

– És akkor én most...

– Aludhatnék nálad a hétvégén? Anyós altatóval alszik, tabletta megoldva. Miért nem tudom idehaza kipihenni magam? A kérdésed jogos.

– Meg se mukkantam.

– Üres a ház, Eszter nélkül nem érzem magam otthon. Érted? Lefekszem, és alig szunnyadok el, máris felriadok, tapogatom az ágyat magam mellett, Eszter sehol. Ja-jaj! Veszettül tud hiányozni. Hiába próbálok visszaaludni, nem megy, eszembe jut minden szarság, de főként Pest. Na, nem az, hogy napi tíz órán át etetem a betonkeverőt, tolom a téglával tele talicskát, dehogy, az idegenrendészeti fogdában történeteket pergeti újra a képzeletem. Mert... mert a fogdában valami eltört bennem, jóvátehetetlenül és olyannyira, hogy az első napokban szerettem volna bombát rakni alá, és levegőbe röpíteni az egész kócerájt. Megköszönni a rabosítást: ujjlenyomat vétel, fényképezés, az öngyilkosságra alkalmas tárgyak letétbe helyezése... Bár, az utóbbinak van értelme. Behoztak egy széky gyereket, rendőrök razziaztak a munkahelyén, nem volt munkavállalásija, így a fogdában kötött ki, mint román feketemunkás, illegális munkavállaló... Velem egykorú, szóval, de nálamnál magasabb, csontosabb, és öt percnél tovább nem tudott a fenekén megülni. Ha az örök rajta hagyják a nadrágszíját, biz' isten felkötöti magát. Nem vicc. Kiment a mosdóba, mentem utána; kiment az étkezőtérbe, mentem utána. Ablakrács, ajtórács, rácson rács: kitörni az ablaküveget se perc, felválni az ereket még annyi sem. Átsszopolás a határon, Magyarországról két év kitiltás, odahaza: két gyerek, az asszony várandós, munkalehetőség, se közel, se távol. Bassza meg, ha már a szocik a három nem-mel betettek a népszavazásnak, nem kaphatunk magyar

állampolgárságot, akkor hozhatnának egy olyan törvényt, ami megkönnyíti a határon túli magyaroknak a munkavállalási engedély megszerzését! Ez... ez így nem fer. A Don-kanyarban jók voltunk golyófogónak...

– Az a te bajod, hogy az összes rossebre begerjedsz. Majd lesz valahogy. A hétvégén adok a tantimnak egy kis költőpénzt, hátha eltéved a piacon. Ja, hozz magaddal ágyneműt!

Nem vittem ágyneműt.

Magamat se.

Nincs kipárnázott jövő.

Elmaradt a nagytakarítás, anyu, péntek este lázasan jött haza. Nyáron az Irodában lecserélték a radiátorokat gázkonvektorokra. Az Irodák nem a spórolásról híresek. A vakmeleg irodahelységeből elég kilépni a huzatos folyosóra, hogy akárki fia, lánya összeszedjen egy kis meghűlést. Anyu-nak sikerült. Kamillatea, marék gyógyszer, inhalálás, be az ágyba; anyós nemcsak Eszternek vitt ebédet, ránk is gondolnia kellett. Mért kell ahhoz valamelyikünknek meghűlni, hogy békességre leljünk?

– Jobban van? – orromat megcsapja a dohánybűz, a szürkezakós egész közel hajol hozzám. Kék szederjes ajkak, mélyen ülő szembogarak, mély homlokráncok...

Ki ez az ember?

Hol lakik?

Mivel foglalkozik?

Az arca annyit árul el, hogy beteg, s legfeljebb hónapjai vannak hátra.

– Nincs szüksége valamire? Karnyújtásnyira a kórház.

– Sándor, te csak ne ajánlgasd a kórházat, sajnós, hogy ott vagy.

A szürkezakós a pulthoz lép:

– Tölts egy felest! Józsi!

– Az orvos megérzi rajtad.

– Máshoz sem ért. A nagyfiamtól kapott száz hrvinyát, és másnap megint elvárta. Nesze neked Hippokratészi eskü...

A recepciósnővérke, amint meglátott bennünket, elsápadt, zavarát azzal leplezte, hogy ábécé sorrendben kihúzgálta a fejlapokat őrző fiókokat.

Eszterrel levéttetem az izé színű dzsekit, ha rábírom, újra felveszi, és valóban rámelegszik. Az orvosi rendelő előtt tuti, hogy várakoznunk kell. Ötlet, Ádi?! Dzsekit a táskára, a táska fülét kézbe, majd bal kezemmel Esztert kézen fogtam, és így vonultunk a pulthoz. A nővérke nem fordult felénk, volt miért orrolnia.

Ködös-kehes, vacak egy idő van odakint. Ócska szöveg. Munkába jövet megtapasztalhatta, milyen az időjárás, a váróban meg azt, hogy egy beképzelt fajankó vagy. Ja. Persze, na, ki ne tudná, hogy a kórházban a takarítónővel kell barátkozni, nem az orvossal... Blabla. Türelem, Ádi, ez nem a te napod. Nincs jogod hangszínt váltani, eljátszotad. Legyen neked elég annyi, hogy az ember esetenként azért okoz fájdalmat másoknak, hogy megfelelkezzen a sajátjáról.

Holnapra derús időt jósol a rádió.

A fáknak árnyéka lesz.

Ne felejtünk mosolyogni!

Mert... mert a reménytelenségért előre és kamatostól kell fizetni.

Ne felejtünk mosolyogni!

Kulcs-állapot – mikor hiábavalóvá válnak a szavak: a mentegetőző, az önigazoló, a bocsánatkérő...

Mosolyom kínosra sikeredett. Láttára, mikor felénk fordult, a nővérke is arcára erőltetett valami hasonlót. Aztán fejcsóválva a pulthoz lépett és felírt egy nevet, hogy a cédulát, körbe-körbe tekingetve, az üveglapon át óvatosan elém csúsztassa. Léna Alekszandrovna, kom. 207. Az ajtózár kattánására Eszter felkapta a fejét, megszorította a kezem, mintegy nógatott. Mit tehettem, becsúsztattam a böhömnagy, kék színű utazótáskát, tetejében a sárga dzsekivel az ajtórésbe, onnan egy láthatatlan kéz húzta tovább.

Komnata 207.

Az oroszoknál nincs földszint, aki az utcáról belép egy többszintes épületbe, az első emeleten találja magát.

Léna Alekszandrovna, kom. 207.

X.

– Egészségedre! – emeli rám poharát a szürkezakós.

Szilágyi Ádám történelemtanárra? Phh!

A kapurugdosóra-fuldoklóra? Arra ráfér.

Bólintok.

Zutty! Egy hajtásra, a konty alá. Az öt számmal nagyobb zakó szára szétnyílik, libben, már-már szárnyal: az ajkak megtelnek vérrel, a szemekbe fény cikkan, a homlokráncok kisimulnak...

– Huh! – fú nagyot. – Józsi, semmi zakuszká?

– Feleségül ne vegyelek?

– A nagybátyám – szól felém a szürkezakós.

A tulaj bólongat, jól halottam.

Na, annyira balek nem vagyok. Hazudjatok hihetőbbet! Egy helyen katonáskodtunk, futballoztunk, dolgoztunk... Áh! Viccelődjetez Etelkával! Az ablak felé fordulok: a kapu még zárva, Albi még sehol, az utca még kihalt. Hülyét, belőlem... Mi ez, mi a frász?

Lenézek: pörgő decis pohár koccan az asztallábnak.

Hátra nézek: a szürkezakós, pult oldalnak vetett háttal, tátott szájjal és tágra nyílt szemmel, apránként csusszan le a kőre.

Félrenézek: az egészcipő divatjamúlt.

– Direkt kiüti magát – lép ki a pult mögül a tulaj –, megint ráivott a dimedrolra. Fájdalomcsillapító.

– Az erősebb fajtából – bólogatok. – Segítsek?

– Nem nehéz, elbírom – hangzik a válasz, de hiába nyögdecsel, gyúrja ököllet a derekát, a lehajlás nem akar összejönni.

Félre tessékelem.

– Hová lesz?

– A törzshelyére – int fejével a sarokasztal felé a tulaj. – Mikor kórházban van, ott trónol napszám, nem dobhatom ki, mégiscsak az unkaöcsém.

A harcsabajusz álca, tuti, hogy az.

Félrehanyatlott fej cérnaszálon. Hónalja alatt karolok alá a sovány testnek, bal kezem a térdhajlatban. Esztert imádom ölben ágyba vinni. Ég meg a föld. A kiálló lapockacsontok átvágnak a szürke zakón, belemélyednek a karomba. A szerencsétlen, jó, ha van negyven kiló, és mégis...

– Erre, erre – tüsténkedik a tulaj, félrehúzza az asztalt, tartja a széket, míg beleültetem az alélt testet. Az unkaöcs, mit sem érzékel.

A nagybácsi nem rossz ember, de ha leborotválná a bajszát, védtelenné válna, vagyis alighanem.

– Valóban az unkaöccse?

– A nővérem fia – válaszol merengve a nagybácsi, majd széttárja a karját – csak hát megjárta Afganisztánt.

Hiszi a piszi.

A szovjetek hetvenkilencben vonultak be Afganisztánba, ha kivonjuk a kettő-nulla-nulla-nyolcból...

– Mit iszol, mivel háláljam meg?

Nem erősségem a fejszámolás. Hát nem, Ádi.

– Készítetek valami harapnivalót. A hónap utolsó szombatja a kórházban szanitári nap, tíz óránál előbb nem nyitják ki a kaput.

Jóisten, ha nem tiszta, vagy szerződéses katona volt, max 49 éves lehet, és... és kinéz száznak!

A csalódás vénit.

Fátylat borítunk a vágyainkra, hogy be ne lepje a por.

Belegondolva nem Esztert viszed ma haza a kórházból, hanem magadat, Szilágyi Ádám. Úgy ám!

Eszterrel kéz a kézben, párosával szedtük a lépcsőfokokat, kom. 207. De jó, nem protekciósnak lenni, arra várni, hogy anyu, fel- és kihasznált kapcsolatait felmelegítve, majd összetelefonálja nekünk a boldogságot. Vagyis, amit ő annak gondol. Anyósna vajon mi jelenti a boldogságot? Ah! Miért nem ezzel kezdtük, Eszter; rohantunk bele az éjszakába, kéz a kézben?! Hogy... hogy a csönd nyelvén belekiabáljuk a sötétségbe minden kínunkat, bajunkat – legyen velük boldog. Ketten elegen vagyunk egymásnak...

Mi történt, miért álltál meg?

Ne csináld, Eszter, ne visszakozz!

Add a kezed!

– Lehet, hogy az orvosnő hazakerget bennünket – mit keresnek maguk itt, irgum-burgum, tűnjenek a szemem elől, irgum-burgum...

Eszter hátrált két-három lépcsőfokot, aztán még egyet.

– Ne csináld, kérlek!

Kezét a melléhez szorította, és tekintete mind semmitmondóbbá vált.

– Nem mondjuk el Gabinak, hogy kerestünk másik orvost, jó lesz? Nem? Ah, majd csak kitalálunk valamit. Gyere, menjünk!

Újabb lépcsőfok lefelé, hiába nyújtottam Eszter után a kezem, már nem értem el.

– Mért ne lehetnénk boldogok?! Mondjad, ki tiltja meg?

Kettőnk közt a távolság tovább nőtt.

– Bassza meg, ha faképnél hagysz, mit oldsz meg velem?

A lépcsőfordulón, hol balra fordult, hol jobbra, és nem tudtam elkapni a tekintetét, hogyha mást nem, legalább engem nézzen.

– Ennyire semmit sem jelentek számodra? Sírni én is tudok, hogy tudjad.

Apu temetésén nem sírtam.

Az iskolában kapott körmösök miatt sem, pedig Anikó Fjodorovna számolatlanul osztogatta.

A könnyekkel még adósa vagyok... Kinek is?

– Füstölt szalonna, meg egy kis ez-az, ami van a hűtőben. Jöjjön, kóstolja!

Reggeliztem ma? Úgy kiszaladt alólam az idő... Nem ér rá holnap? Anyu-nak is pont ma kell kertet művelni, nehogy ott legyen az eszem, amit csinállok.

– Tán egy évet szolgált odaát, teherautó sofőrként. A konvojt tankok kísérték, a csucsmegek, pücsmegek vagy...

– Mudzsahedek.

– Akkor azok – hagyja jóvá a tulaj, miközben lerakja a tárcát az asztalomra. – Honnan tudja, ott szolgált?

– Hetvenkilencben születtem.

Ravasz, nem hiába kereskedő. Üljünk neki, Ádi, lássuk, milyen a... a szalonnája. Hm!

– A bázisra löszert, élelmet szállítottak, vissza az unióba lecinkelt pléhkoporsókat. Látom, ízlik a szalonna. Az a baj, hogy józanon nem beszél róla, a részeg hablatyolását meg az anyja se értené, már ha élne szegény. A nővérem tisztán ennek az áldozata, mármint annak, hogy Sándor fia afgánban szolgált.

– Sándor megsebesült?

– A kovászos uborka szintén saját recept. Nem, nem sebesült meg, pedig... Szóval, azzal veri a mellét, követeli ki magának az italt, hogy egy év alatt hatszor nézett szembe a halállal.

– Hatszor támadták meg a konvojukat a mudzsahedek.

– Lehet. Leülhetek? Leszerelt, haza jött. A kolhozban teherautót raktak alá: afgán veterán, ez a minimum. Három hónapra rá helyettes garázsfőnökké nevezték ki: afgán veterán, ez a minimum. Aztán, apránként, jöttek az ivászatok: munkahelyen, resztoránban, odahaza. A szafaládé bolti, de a tormámmal tűrhető. Csipős? Istenkém. Tudja, a nővérem kertjében, lugasan háromszáz liter bor simán megtermett. Míg tartott, Sándor éjjel-nappal rájárt. Egyik elvonókúráról ki, másikra be. Nősítsük meg. Megnősítettük. Míg kicsik voltak a gyerekei, beérte kevéssel, de aztán elszabadult a pokol.

Mi van, mi történt?

– Miért állt fel? Rég reggeliztem ilyen finomat. Rosszul van?

– Eszembe jutott... Tudtam róla, a feleségem is tudott róla, de hát... Akkor még államiak voltunk, édességet, kekszet, nyalánkságokat árultunk, limonádét, nagy ritkán sört... Itt jártak el előttünk, a fene egye meg!

– Kicsodák?

– Ki maga, újságíró, hogy mindenre kíváncsi?

– A hármas iskolában tanítok történelmet.

– Biztos?!

Bólintok. Nyugi Ádi, meg kell szépen várni, míg visszaül a helyére.

– Az idegosztály mostani főorvosához jártak terápiára, a... a veteránok, mármint sokan közülük.

– Most hallom először. Sok veterán élt a városban, a járásban?

Voltak, főleg faluhelyen. Egyik felkötötte magát, a másik a diliházban kötött ki, a harmadik... Aki iszik, nem gondolkodik. Hát igen... Sokaknak segített a terápia. Sándortól tudom. Számon is kéri rajtam, mért nem szóltunk a terápiáról, hogy van ilyen lehetőség. Volt kinek? Fél napot nem bírt ki ital nélkül. Meg aztán, nem úgy volt, mint manapság, hogy mindenki azt mondhat, hirdethet, amit akar.

(Folytatjuk)

